

Redengevende omschrijving gemeentelijke monumentenlijst

Schout bij Nacht Doormansingel 14

Monumentnummer : GM152

Straat : Schout bij Nacht Doormansingel
Huisnummer : 14
Toevoeging :
Postcode : 6981 EB

Kadastrale aanduiding : Doesburg
Sectie : B
Nummer : 3026

Naam object : Wasserij IJsselstroom
Bouwjaar : ca. 1905
Bouwstijl : rationalisme
Architect : niet bekend
Oorspronkelijke functie : wasserij
Huidige functie : bedrijfsgebouw/woonhuis

Inventarisatie/beschrijving : dhr. J. Krijnen
Datum beschrijving : 09-02-2015
Datum aanwijzing : 29-09-2015

Situering

Bedrijfspannd gelegen aan de Schout bij Nacht Doormansingel aan de zuid-westzijde van de historische binnenstad van Doesburg. Het pand staat met de voorgevel direct aan het trottoir langs de straat. Aan de achterzijde grenst het perceel aan de Kempermansgracht.

Hoofdopzet

Voormalige fabriekspand (wasserij) met een begane grond en een eerste verdieping onder een plat dak. Het pand grenst aan de linkerzijde aan de andere helft van het voormalige wasserijcomplex. Links en rechts staat tegen het pand een enkellaags stenen garage dan wel aanbouw. Het pand heeft geen zolder en is gedeeltelijk onderkelderd.

Historie

De Schout bij Nacht Doormansingel heette ter plaatse eerder Ooipoortdijk en volgt het tracé van de middeleeuwse stadsomwalling, die ondanks latere aanpassingen in de Tachtigjarige Oorlog niet meer voldeed en na 1606 in opdracht van prins Maurits werd vervangen. Deze vestingwerken zijn in 1672 in opdracht van de Franse koning Lodewijk XIV geslecht en nadien niet meer hersteld. Ze werden vervangen door de Hoge en Lage Linies, die vanaf 1701 naar ontwerp van Menno van Coehoorn zijn aangelegd.

Rond het midden van de 18^e eeuw waren in het zuidwestelijk deel van de middeleeuwse stad tot achter de wallen diverse tuinen te vinden. Na afwaardering van Doesburg tot vesting 2^e klasse in 1854 verrezen geleidelijk huizen en bedrijfspanden op de wallen waaronder aan de Doormansingel. Deze ontwikkeling werd versneld na de algehele opheffing van de vesting Doesburg in 1923.

Beknopte bouwgeschiedenis

Het complex is in 1888 gesticht door Betjen Vervoort en Albert Barink¹. De begane grond van het woonhuis aan de straat op nummer 14 zal nog uit deze periode dateren. De wasserij kreeg in 1903 een stoommachine, vermoedelijk is gelijktijdig of kort ervoor een nieuwe bedrijfshal gerealiseerd, maar het is onduidelijk of dat behouden is gebleven. In deze periode zijn tot 1920 in ieder geval het huidige pand op nummer 16 aan de singel en de bedrijfsvleugel langs de Bleekersgracht gerealiseerd. Rond 1930 zal nummer 14 aan de straat met een woonverdieping zijn opgehoogd en in 1938 werd de voorgevelindeling van nummer 16 veranderd.

De wasserij is achter nummer 14 in 1961 verbouwd en uitgebreid, hetgeen in 1978 nogmaals, langs de stadsgracht, gebeurde.

Na het faillissement van de wasserij in 1989 is in 1992 het voormalige wasserijgebouw op nummer 16 verbouwd tot meubelmakers werkplaats met bovenwoning.

Exterieur

Schout bij Nacht Doormansingel 14 heeft bakstenen gevels in steens kruisverband gemetseld. De voorgevel staat op een gepleisterde plint, is drie vensterassen breed en heeft in de middelste vensteras de entree gesitueerd.

De gevel heeft op de begane grond en de eerste verdieping een symmetrische indeling met links en rechts van de entree op de begane grond vensters met enkelruits draairamen en vaste bovenramen met vierruits glasverdeling met drie verticale roeden naast elkaar. De vensters hadden in eerste instantie schuiframen. Ter hoogte van de onderramen zijn opgeklampte luiken op duimen geplaatst. De kozijnen zijn voorzien van luikspanningen. Constructief zijn de kozijnonderdelen verbonden met pen-en-gat verbindingen die met tognagels zijn gezekerd en worden ontlast met strekse bogen. De onderdorpels zijn in hout uitgevoerd. De voordeur is een gelakte deur met een drievaks glas invulling met tussen de glasvakken gebombeerde horizontale profiellatten. Boven de deur, hangt ter hoogte van het tussenkalf een enkele graden omhoog staande houten luifel. Deze wordt aan weerszijden van de deur gedragen door gedecoreerde houten consoles en is met schuin geplaatste stangen aan de gevel gehangen. Boven de luifel een drieruits bovenlicht met verticale roeden. Voor de deur een kleine stoep van één trede. Boven de gevelopeningen van de begane grond een viertal gesmede staafankers.

Boven de muurankers markeert een horizontale bouwnaad het verhogen van het pand met een verdieping. De gevelindeling is symmetrisch: boven de entree een enkelruits venster, ontlast met een strekse boog, dat wordt geflankeerd door twee identiek uitgevoerde erkervensters. Deze bestaan uit twee vakken met enkelruits ramen die onder een hoek uit de gevel zijn geplaatst en rusten op trapsgewijs uitgemetselde pendentieven. De erkers zijn aan de bovenzijde afgewerkt met een geprofileerd boeiboord en zinken kraal. De gevel wordt afgesloten met een omlopend, houten overstek, afgewerkt met een zinken kraal.

¹ Arcx, bouwhistorische waarneming Schout bij Nacht Doormansingel 12a in Doesburg, Doesburg 2013 (rapport)

De gemetselde zijgevels zijn op de begane grond ingebouwd door latere, enkellaags uitbreidingen. Aan beide zijden geven dubbele glasdeuren tot het platte dak van de aanbouwen. De gevelopeningen zijn met strekse bogen afgesloten. Als doorvalbeveiliging is aan beide zijde een hekwerk van ronde buis met knelverbindingen geplaatst, mogelijk daterend uit de zelfde periode als de verhoging van het pand. De zijgevels worden door het omlopende dakoverstek afgesloten.

Achter de bedrijfswoning aan de straat en de bedrijfshal staat, aan de Kempermansgracht, een breed, ondiep bedrijfspand van twee bouwlagen hoog met een lessenaarsdak. Het maakt met de andere opstallen op het perceel en met het naastgelegen Doormansingel 16 deel uit van de voormalige wasserij IJsselstroom.

De gemetselde achtergevel van de bedrijfsvleugel is acht vensterassen breed met in de gevelopeningen gietijzeren vensters met een gietijzeren roedenverdeling. Op de begane grond zijn de ramen twee ruiten hoog en vier ruiten breed, op de verdieping zijn de ramen drie ruiten hoog en vier ruiten breed. De bovenste rij ruiten van alle vensters zijn gevat in valramen. De vensters hebben schuin gemetselde rollagen als lekdorpels en worden ontlast met als segmentboog gemetselde rollagen, met uitzondering van drie rechter vensters op de begane grond die boven de gebogen bovendorpels met strekse bogen worden ontlast. Links op de begane grond is een derde deel van de uitbreiding uit 1978 behouden gebleven, van het andere deel zijn slechts de spanten blijven staan en zijn dak en gevels gesloopt.

Van de acht vensters op de eerste verdieping hebben de drie linker vensters een roedenverdeling van drie maal drie ruiten, het linker venster is recent gereconstrueerd, met vierruits brede roedenverdeling en zonder valraam aan de bovenzijde. Verspreid over de gevel zijn ter hoogte van de vensterontlastingen gesmede staafankers toegepast. De gevel wordt aan de bovenzijde beëindigd met een bakgoot in een klein overstek.

In de linker kopse zijgevel (gezien vanaf de gracht) zijn op de verdieping twee kleine gietijzeren ramen aanwezig, beide met een roedenverdeling van drie maal twee ruiten en ontlast met als segmentboog gemetselde rollagen en voorzien van schuin gemetselde rollagen als lekdorpels. De kopgevel wordt afgesloten met een boeiboord.

Interieur

Het interieur van Schout bij Nacht Doormansingel 14 is niet bezocht.

Bouwdossiers

- 28-06-1938 Wijziging voorgevel van een wasserij (nr. 16)
- 06-12-1961 uitbreiden wasserij (nr. 14, rechterzijde)
- 03-07-1978 uitbreiden wasserij (nr. 14, achterzijde aan Bleekersgracht)
- 23-05-1989 verbouwen voorgevel wasserij IJsselstroom (nr.16, niet uitgevoerd)

Literatuur

Arcx, *Bouwhistorische waarneming Schout bij Nacht Doormansingel 12a in Doesburg*, februari 2013, rapport

Waardering

Het complex dateert overwegend uit het begin van de twintigste eeuw en is wat betreft verschijningsvorm, architectuur en in detail goed bewaard gebleven. Leidend voor de waardebeoordeling zijn de architectuur, de herkenbaarheid van de bedrijfsmatige oorsprong en de ligging aan de straat. Leidend voor de waardebeoordeling van de bewaard gebleven bedrijfsvleugel achter het complex geldt eveneens de goed herkenbare verschijningsvorm, de herkenbaarheid van de fabrieksmatige oorsprong en de ligging nabij het grachtwater in relatie tot de wasserij.

Het *woonhuis* Schout bij Nacht Doormansingel 14 is van belang voor de gemeente Doesburg vanwege de architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

Het huis is architectuurhistorisch van belang als voorbeeld van een sober burgermanshuis uit de tweede helft van de negentiende eeuw, rond 1930 verhoogd met een verdieping en nadien uitgebreid met enkellaags bijgebouwen.

Het huis is stedenbouwkundig van belang vanwege de bijdrage aan de lokaal-topografische situatie en de ruimtelijke samenhang met de naastgelegen wasserij gebouw Schout bij Nacht Doormansingel 16.

Het huis is cultuurhistorisch van belang als bewaard gebleven onderdeel van een kleinschalig fabrieksgebouw (wasserij) uit het begin van de twintigste eeuw.

De *bedrijfsvleugel aan de gracht* is van belang voor de gemeente Doesburg vanwege de architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

Het huis is architectuurhistorisch van belang als voorbeeld van een sober vormgegeven bedrijfspand uit het begin van de twintigste eeuw.

Het huis is stedenbouwkundig van belang vanwege de bijdrage aan de lokaal-topografische situatie en de ruimtelijke samenhang met de andere wasserijgebouwen van wasserij IJsselstroom aan de Schout bij Nacht Doormansingel.

Het huis is cultuurhistorisch van belang als bewaard gebleven onderdeel van een kleinschalig fabrieksgebouw (wasserij) uit het begin van de twintigste eeuw.